

БЕЛОУСОВ
Ярослав Ігорович
Zexa@ukr.net

УДК 338.1

БЕЛОУСОВА
Любов Іванівна
Belousova_2014@ukr.net

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ
ІНФРАСТРУКТУРНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО
БІЗНЕСУ ТА ВПЛИВ НА НЬОГО
БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЙ**

**DEVELOPMENT OF THE SYSTEM
OF INFRASTRUCTURE
PROVIDING ENTERPRISES OF
SMALL AND MEDIUM BUSINESS
AND INFLUENCE ON ITS
BUSINESS ASSOCIATIONS**

к.е.н., доцент, Східноукраїнський
національний університет імені
Володимира Даля

к.е.н., доцент, Східноукраїнський
національний університет імені
Володимира Даля

У статті досліджено розвиток системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу; інструменти, які діють в системі бізнес-асоціацій, та певним чином регулюють інтеграційний зв'язок між підприємствами, зменшуючи ризики, пов'язані з виробництвом. Висвітлені сфери активності бізнес-асоціацій та визначено перелік проблем, існування яких заважає розвитку системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу. Запропоновані шляхи удосконалення, які можуть відбуватися у спосіб розробки та впровадження методичних рекомендацій і технічних завдань, при створенні місцевих фондів підтримки підприємств де враховувалися б потенційні можливості регіонів, специфічні потреби територій, середовищ.

В статье исследовано развитие системы инфраструктурного обеспечения предприятия малого и среднего бизнеса, инструменты, которые действуют в системе бизнес - ассоциаций и определенным образом регулируют интеграционную связь между предприятиями, снижая риски, связанные с производством. Определены сферы активности бизнес-ассоциаций и перечень проблем, существование которых, мешает развитию системы инфраструктурного обеспечения предприятий малого и среднего бизнеса. Предложены пути усовершенствования, которые могут совершаться способом разработки и внедрения методических рекомендаций и технических заданий, при создании местных фондов поддержки предприятий, где учитывались бы потенциальные возможности регионов, специфические потребности территорий, среды.

The article deals with the development of the infrastructure of small and medium-sized businesses; tools that operate in the business associations system, and in a way regulate the integration link between enterprises, reducing the risks associated with production. The areas of activity of business associations are identified and a list of problems is identified, the existence of which hinders the development of the infrastructure of small and medium-sized businesses. The ways of improvement that can take place in the form of the development and implementation of methodological recommendations and technical tasks are proposed, with the creation of local business support funds, which would take into account the potential of the regions, the specific needs of territories and environments.

Ключові слова: розвиток, система, інфраструктурне забезпечення, бізнес-асоціації, вплив, підприємства малого і середнього бізнесу.

Ключевые слова: развитие, система, инфраструктурное обеспечение, бизнес-ассоциации, влияние, предприятия малого и среднего бизнеса.

Keywords: development, system, infrastructure support, business associations, influence, enterprises, small business

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку глобалізації для підприємств малого і середнього бізнесу важливим завданням є формування нових конкурентних переваг, що обумовлює актуальність проблем розвитку системи інфраструктурного забезпечення цих підприємств.

Для більшості країн світу останні роки стали періодом боротьби за ефективний економічний розвиток та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств і регіонів, в тому числі шляхом розвитку ключових елементів регіональної та місцевої інфраструктури. В результаті цього посилюється інтерес до підприємств малого і середнього бізнесу з боку держави не тільки, як до фіскального та соціального інструменту, а й з точки зору використання їх

потенціалу для фінансування, створення та реалізації спеціальних спільних проєктів, які спрямовані на вдосконалення інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень.

Особливої уваги до питання розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в країні заслуговують праці сучасних українських науковців. За висновками багатьох дослідників, тенденція до утворення саме бізнес-асоціацій сприятиме вдосконаленню системи інфраструктурного забезпечення підприємств. Вагомий внесок у дослідження цих питань належить таким вченим, як О. Амоша, П. Беленький, Б. Буркинський, З. Варналія, Г. Чижиков, Б. Данілішин, В. Новицький, Д. Стеченко, О. Кудріна, І. Заблудська, Н. Васильчук, С. Бурбело, Є. Ахромкін, В. Пілюшенко, Н. Мікула, Л. Михайлова та інші. Однак, незважаючи на значний внесок вчених у вирішення проблем інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу та визначення факторів впливу на цей розвиток утворень різного призначення, все ж таки ці питання не мають повного віддзеркалення, що в свою чергу потребує нових підходів до удосконалення інфраструктурного забезпечення підприємств та методів визначення сфер активності бізнес – асоціацій та інструментів, які діють в ній та певним чином регулюють інтеграційний зв'язок між підприємствами, зменшуючи ризики, пов'язані з виробництвом та реалізацією, удосконалюючи середовище в якому вони створені.

Реально працюючих бізнес-асоціацій в Україні замало, а визначити факт їхнього впливу на розвиток системи інфраструктурного забезпечення важко. Проведені дослідження показали, що розвиток підприємств малого і середнього бізнесу цілком залежить від стану розвитку підприємницького середовища в країні.

У зв'язку з цим, тема розвитку системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу та впливу на цей розвиток бізнес-асоціацій на сьогодні є актуальною.

МЕТА – дослідження, систематизація та висвітлення проблем розвитку інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу, дослідження впливу бізнес-асоціацій на цей розвиток задля визначення напрямів активізації таких утворень.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вирішення завдання побудови бізнес-асоціацій в регіонах України не може означати їхню ефективну роботу до того моменту, поки не буде відзначено їхній вплив на економічний розвиток підприємств.

Вітчизняні підприємства малого і середнього бізнесу потерпають через недостатній досвід роботи в умовах жорсткої конкуренції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Загальною проблемою підприємств малого і середнього бізнесу є використання морально і фізично зношеного технологічного устаткування, що є наслідком низької інвестиційної активності; слабо налагоджений механізм мобільності і динамічності у використанні ресурсів, проведенні змін, реалізації інноваційних програм; ігнорування уваги до попередніх і наступних оцінок ринкових

відносин і вибору альтернатив поведінки і діяльності, до антикризового критерію якості рішень при їхній розробці та реалізації.

Для вирішення цих та інших питань і налагодження взаємодії з організаціями інших галузей, зосередження на встановленні в середовищі певних правил взаємозв'язків, підписання грантових контрактів з державами ЄС та благодійними фондами і організаціями регіонального розвитку, які забезпечують розвиток системи інфраструктурного забезпечення, але можуть носити тимчасовий характер, створюються бізнес – асоціації.

Аналіз довів, що за ознаками територіальної сфери діяльності регіональної або республіканської, галузевої та міжгалузевої зареєстрованими в Україні є близько 600 бізнес-асоціацій, діяльність яких відбувається навколо представництва та захисту інтересів малого та середнього бізнесу. До сучасних бізнес-асоціацій відносяться торгово-промислові групи, професійні об'єднання, федерації виробників, асоціації роботодавців, торгові палати, об'єднання представників малого бізнесу, під впливом яких, здійснюється удосконалення системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу. Таке удосконалення системи може відбуватися через розробку та впровадження методичних рекомендацій і технічних завдань, при створенні місцевих фондів підтримки підприємств де враховувалися б потенційні можливості регіонів, специфічні потреби територій і середовищ.

Перспективи роботи бізнес-асоціацій полягають в розвитку позитивних зрушень, необхідності зробити підприємства малого та середнього бізнесу, як і у всьому світі, прибутковими, конкурентоспроможними, що визначається, в першу чергу, рівнем науково-технічного потенціалу.

Проведений аналіз дає змогу виділити основні процеси, що негативно впливають на позиції розвитку системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого та середнього бізнесу, гальмуючи його:

- тривала інфляція, яка періодично прискорюється, та впливає на подорожчання кредитів, згортання довгострокового кредитування;
- продовження практики безсистемного регулювання господарської діяльності підприємств малого та середнього бізнесу на державному, а особливо на регіональному рівні, де місцева влада використовує прямий адміністративний тиск;
- нестабільна податкова та правова політика.

Бізнес-асоціацію визначають, як специфічну інтегруючу, структурно і функціонально організовану систему, що є незалежною від державних, владних або будь-яких інших структур, діє в правовому полі, захищає інтереси і задовольняє відомі потреби своїх членів, що входять в асоціацію на підставі добровільності і рівноправності; її діяльність підпорядковується декларованій місії і відповідає єдиній меті та фінансується за рахунок членських внесків і коштів, отриманих від комерційної діяльності, що не суперечить її місії [1].

Окремим видом діяльності бізнес-асоціацій є робота, пов'язана з попитом підприємств на основні

науково-технічні досягнення і технології. Але установи мало зацікавлені у проведенні цієї роботи.

Аналіз наукових робіт вчених економістів, доводить, що подальшого дослідження потребують інструменти, які діють в системі бізнес-асоціацій, та певним чином регулюють інтеграційний зв'язок між підприємствами, зменшуючи ризики, пов'язані з виробництвом та реалізацією, удосконалюючи середовище в якому вони створені. Це:

- засоби погодження та об'єднання зусиль, вирішення завдань, які представляють загальний інтерес партнерів;

- засоби вирішення протиріч між ними;

- засоби, які дозволяють повністю задіяти науковий, технічний, фінансовий, господарський, кадровий, ресурсний потенціали;

- інструмент корпоративного будівництва, планування і управління;

- важіль розподілу, перерозподілу засобів виробництва, капіталів по галузях і підприємствах;

- знаряддя збалансованості конкретних потреб замовників і ресурсних можливостей виконавців, встановлення пропорцій між виробництвом і споживачем;

- стимулятор науково-технічного прогресу і інноваційно-інвестиційного потенціалу тощо.

Сучасні бізнес-асоціації спроможні вирішувати такі завдання функціонування системи інфраструктурного забезпечення, як можливість налагоджування горизонтальних зв'язків у підприємницькому середовищі.

Стійкість зв'язків обумовлена, на наш погляд, наявністю «сил взаємного притягання», які перевищують наданим перевагу автономного функціонування підприємств малого і середнього бізнесу.

Іншими системними якими такими утворень може бути не лінійність розвитку, яка обумовлена виникненням синергетичного ефекту функціонування системи – інтеграційного цілого – як результату інтеграційної взаємодії систем та елементів, які в неї входять, і має відображення в тому, що їм притаманні не тільки якість кожної з складової, які включаючись в цілий, отримують його особливості, але й цілий ряд нових властивостей, системних якостей, породжених взаємодією цих частин.

З огляду на інструменти, які діють в системі бізнес-асоціацій та певним чином регулюють інтеграційні зв'язки, можна виділити наступні сфери активності бізнес-асоціацій:

- сприяння розвитку коопераційних зв'язків між національними суб'єктами великого і малого бізнесу;

- захист інтересів національного бізнесу в умовах регіональної інтеграції.

- підтримка вітчизняних експортерів на зовнішніх ринках;

- лобіювання інтересів бізнесу в уряді в контексті реалізації міждержавних домовленостей про лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків;

- активізація інноваційної діяльності;

- активізація інвестиційної діяльності та залучення ресурсів для оновлення виробничої бази, покриття потреби в обігових коштах, фінансування інвестиційних проектів та комплексних програм розвитку;

- лобіювання пільгового кредитування підприємств малого і середнього бізнесу та зниження податкового тиску;

- просування на ринки продукції, що є новою тільки для підприємства або для ринку, за межі України, освоєння нових ресурсів, технологій;

- збір інформації, формування позитивного іміджу, пропаганда та навчання;

- просування нових видів рекламних послуг та проведення нових рекламних заходів з використанням надсучасних технологій;

- виявлення і використання нових ринків збуту товарів, робіт і послуг та забезпечення стабільної присутності на традиційних зовнішніх ринках та освоєння нових ринків збуту продукції;

Відпрацювання ж вертикальних зв'язків між бізнесом та владою відбувається в умовах слабого взаємозв'язку сторін, тому основним завданням бізнес-асоціацій є надання суттєвої, реальної допомоги бізнесу, який опинився в умовах пристосування до правил, що диктуються владою, розгалуженості функцій щодо адміністрування, відсутності законодавчо врегульованого механізму формування та використання національних ресурсів, недосконалості порядків процедур методом адміністрування податків, законодавчо не врегульованого питання порядку обміну інформацією між державою, споживачами, виробниками, податковими адміністраціями тощо [2].

Незважаючи на це, більшість фахівців вважають, що бізнес-асоціації мають недостатній рівень активності та впливу на розвиток системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу.

Недостатнє, недосконале, а в деяких регіонах дефіцитне інфраструктурне забезпечення пов'язано з низкою об'єктивних та суб'єктивних причин.

Під час опрацювання і систематизації сучасних публікацій та результатів проведеного аналізу за цією темою, авторами визначено перелік проблем, існування яких заважає розвитку системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу. Визначено такі проблеми:

- нестабільна політична ситуація у державі, що не сприяє розвитку бізнесу малих і середніх підприємств та перешкоджає зростанню довіри приватних партнерів до укладання тривалих угод, створюючи додаткові ризики;

- слабо розвинений механізм горизонтальних зв'язків у підприємницькому середовищі;

- невизначеність шляхів подолання перешкод;

- недосконала податкова політика;

- відсутність галузевих методичних рекомендацій, технічних завдань, при створенні місцевих фондів підтримки підприємств де враховувалися б потенційні можливості регіонів, специфічні внутрішні потреби територій;

- відсутній досвід професійного управління;

- низьке інформаційне супроводження результатів, інформаційна ізоляваність і обмеженість;

- низький рівень професійних компетенцій, спеціальної освіти;

- відсутність професійно підготовлених кадрів;

- в правовому полі України відсутні законодавчі акти, які б в повній мірі врегулювали би відносини бізнес-асоціацій з підприємствами малого і середнього бізнесу, визначаючи їх перспективні завдання по співпраці та обов'язки;

- у нормативно-правовому полі переважають рамкові довготривалі угоди, в яких лише декларується бажання сторін розвивати науково-технічне, гуманітарне, торговельно-економічне співробітництво;

- наявність значних бюрократичних перешкод щодо розробки програм і проектів співробітництва підприємств малого і середнього бізнесу та бізнес-асоціацій;

- збереження монофункціонального виробництва у багатьох населених пунктах, територіях, що іноді призводить до перетворення їх у депресивні;

- збільшення частки збиткових підприємств в регіонах;

- нестабільність регуляторного середовища, в якому реалізується і набуває розвитку система інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу;

- недостатній рівень ділової активності, інвестиційної привабливості, ліквідності і платоспроможності [3].

Комплексне вирішення визначених проблем дозволить активно запрацювати систему інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу з метою економічного зростання та підвищення рівня життя населення.

ВИСНОВКИ

Виходячи з вищевикладеного можна стверджувати, що основною метою запровадження бізнес – асоціацій, в кінці кінців, є задоволення потреб громади. Ці потреби можуть мати різний характер та різну спрямованість, але всі вони зв'язані з необхідністю формування ресурсної бази: людських, фінансових, матеріальних, технологічних потенціалів тощо. Тому абсолютно логічно питання розвитку бізнес-асоціацій пов'язують з розвитком підприємств малого і середнього бізнесу.

Не існує уніфікованого світового підходу до визначення впливу бізнес-асоціацій на розвиток системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу. Не можна перенести закордонний досвід в Україну без відповідної адаптації. Однак, за відповідного ставлення до цього новітнього та достатньо могутнього інструменту розвитку, в національну практику можуть бути вті-

лені найкращі напрацьовані взірці економічних суб'єктів, в тому числі в межах регіонів.

На сучасному етапі розвитку економіки завданням держави та інших суб'єктів інфраструктури з удосконалення роботи бізнес – асоціацій, повинно стати застосування своєчасного, достовірного і комплексного механізму отримання повної інформації про регуляторні акти та їх проекти, наявність об'єктів нерухомого майна, потребу в ресурсах та джерела їх отримання, логістичні маршрути, земельні ділянки та відомості про реальну і ринкову ціну та нові ринки збуту, суттєві інфраструктурні зміни середовища, забезпеченість професійними кадрами та інше.

Запорукою розвитку системи інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу стала б вчасна допомога банків України, яка реалізується через зміну підходів і методів роботи з підприємствами та суб'єктами малого і середнього бізнесу, фондами підтримки малого підприємництва, які займаються системою гарантійного забезпечення.

Співпраця підприємств малого та середнього бізнесу з бізнес – асоціаціями дозволить залучити нові інвестиції в регіони країни, які сприятимуть зростанню рівня життя відповідних територій, зменшуючи навантаження на державний та місцевий бюджети.

Список використаних джерел

1. Чижиков Г.Д. Теоретичні основи визначення ролі бізнес-асоціацій в процесі участі країни в інтеграційних об'єднаннях / Г.Д. Чижиков // Науковий вісник КНУ “Актуальні проблеми міжнародних відносин”. – 2005. – Вип. 53 (Частина II). – С. 259-262.
2. Васильчук Н.О. Теоретичні підходи до визначення сутності «інфраструктурне забезпечення міжрегіонального співробітництва» / І.А. Попова, Н.О. Васильчук, С.О. Бурбело // Science Rise. – 2015 – № 5/3 (10).
3. Долгальова О.В., Девятка В.В. Удосконалення діяльності бізнес-асоціацій як невід'ємної складової інфраструктури підтримки підприємств малого бізнесу в Україні / Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2008.
4. Кривов'язюк І.В. Теорія пропорційності функціонування та розвитку соціально-економічних систем / І.В. Кривов'язюк, І.Я. Тишко // Наука й економіка. – 2009. - № 4.
5. Занфіров В.А. Регулювання розвитку виробництва на регіональному рівні / В.А. Занфіров// Економіка та держава. – 2005. - № 10.